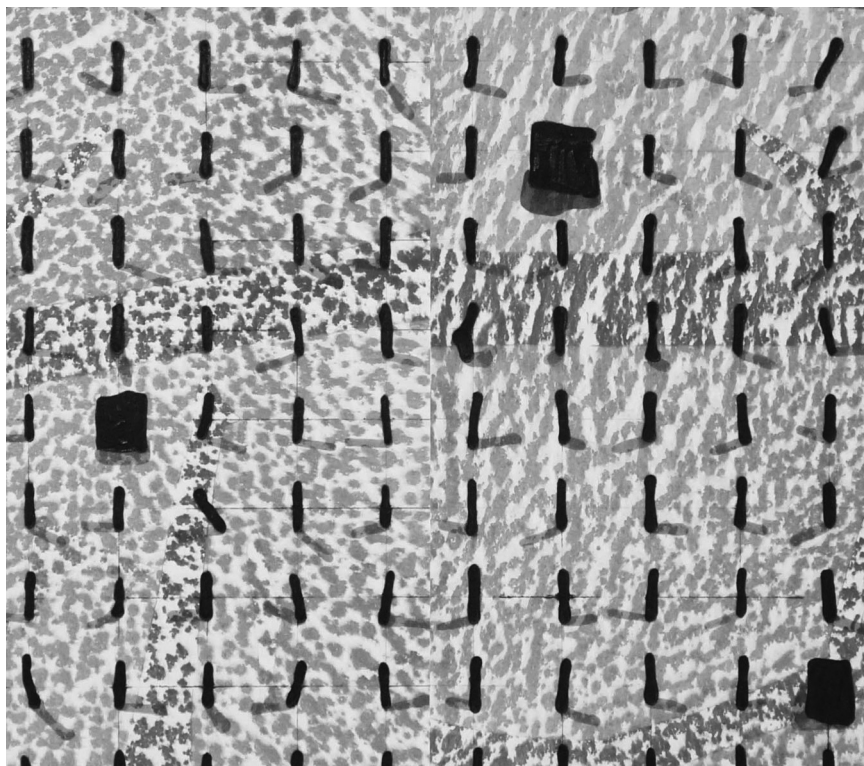

บันทึก เวลาและการเปลี่ยนแปลง : กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

ปรภากร จันทรวิชัย

ภาควิชาภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำสำคัญ สนิม, กระบวนการเกิดสนิม, ปรัชญา, วิทยาศาสตร์, โมโนพริ้นท์

บทคัดย่อ

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ชุด “บันทึก เวลาและการเปลี่ยนแปลง” แบ่งออกเป็น 2 วิธี วิธีแรกคือการค้นคว้าทางปรัชญาและความหมายของสนิม แม้ว่าคนทั่วไปมักจะมองว่าสนิมเป็น สิ่งเสื่อมโทรมที่สีกกร่อนหรือเป็นสิ่งรุกราน แต่ข้าพเจ้าก็ยังเห็นความงามของสนิม และคิดเชื่อมโยงไป สู่เรื่องสัจธรรม ความไม่จริงที่เป็นแนวคิดในพุทธศาสนา วิธีที่สองคือการค้นคว้า ทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาออกซิเดชั่น (Oxidation) หรือกระบวนการเกิดสนิม ซึ่งมีทั้งการทดลอง สร้างสนิมบน โลหะและการควบคุมความชื้น ทำให้สามารถคำนวณผลของขั้นตอนต่างๆ อย่างแน่ชัด เมื่อเสร็จ สิ้นทั้งสองวิธีการ ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ผลงานโดยกระบวนการทางภาพพิมพ์โดยใช้เทคนิค ภาพ พิมพ์โมโนพริ้นท์ (Monoprint) ผสมผสานกับเทคนิคคอลโลกราฟ (Collograph) ภาพพิมพ์ใน ชุดนี้เกิดขึ้นด้วยวิธีการดูดซับสีของสนิมจากแม่พิมพ์แผ่นเหล็กให้เกิดภาพบนกระดาษ

กล่าวนำ

กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะกระทำได้หลายรูปแบบ ข้าพเจ้าเริ่มจากการสนใจในสภาพแวดล้อมรอบตัว สิ่งเล็กๆ น้อยๆ ที่คนมองข้ามไปจนกระทั่งการเพ่งพิจารณาความหมายใหม่ๆ ของสิ่งที่เคยชิน ซึ่งในกรณีนี้คือการศึกษารื่องสนิมบนโลหะ จากนั้นจึงนำมาศึกษาตามกระบวนการสร้างสรรค์โดยแบ่งเป็น 2 วิธี หนึ่ง วิธีการค้นคว้าทางปรัชญา คือการค้นหาความหมายของสนิมที่เป็นหนึ่งในปรากฏการณ์รอบตัวเรา และสอง วิธีการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ คือการศึกษากระบวนการเกิดสนิมที่เรียกว่าออกซิเดชัน (Oxidation) การศึกษาทางวิทยาศาสตร์อย่างละเอียดช่วยให้การบันทึกกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ สามารถคำนวณผลของขั้นตอนต่างๆ อย่างแน่ชัด จากนั้นเมื่อบูรณาการวิธีการมองสนิมในทางปรัชญาลงไปเป็นเนื้อเดียวกัน ทำให้ข้าพเจ้าสามารถบันทึกความเปลี่ยนแปลงของสนิมใน 2 เส้นทางไปพร้อมๆ กัน ผลลัพธ์คือผลงานภาพพิมพ์ชุด “สนิม”

1 การค้นคว้าทางปรัชญาและศิลปะ

การบันทึกสิ่งต่างๆ ที่มีความสำคัญและความหมายต่อคนเราเพื่อการจดจำในรูปแบบของข้อเขียน อีกวิธีการหนึ่งที่มีคนทำน้อยกว่าคือการบันทึกไว้ด้วยวิถีทางศิลปะ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยวิธีการและรูปแบบของข้าพเจ้าเองที่คิดค้นขึ้นมา ก่อนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ข้าพเจ้าเริ่มต้นจากการสังเกตสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว คนเราอาจมองข้ามหรือมองผ่านบางส่วนของชีวิตไปอย่างไม่สำคัญ เปรียบดังการเดินทางเราอยู่บนรถที่เราใส่ใจเพียงจุดหมายปลายทาง เพราะความรีบเร่ง ไม่ได้พิจารณาทัศนียภาพภายนอกเพราะเห็นเป็นเพียงสิ่งปกติธรรมดา ความเคยชินนี้ทำให้มองข้ามความงามที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ เช่น วิถีชีวิต กิจกรรมของผู้คน แสงไฟระยิบระยับจากรถยนต์หรือกระทั่งดอกไม้ต้นไม้ริมทาง นอกจากนี้ ความเครียดในการทำงานแต่ละวัน ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ในการดำเนินชีวิตเช่นนี้มักจะมองข้ามพลวัตความงามของสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ในบางแง่มุมไป ความเคยชินดังกล่าวกลายเป็นการละเลยต่อธรรมชาติและละเลยจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา บางครั้งอาจแทบจะลืมไปแล้วว่าความรู้สึกที่ถอตรงเท้าเดินบนสนามหญ้านั้นเป็นเช่นไร การก้าวลงไปสัมผัสกับธรรมชาติแท้ๆ จึงน่าจะเป็นการทวนคืนไปสู่ความมีชีวิตชีวาและเป็นการเริ่มต้นใหม่ที่ดีงาม

จากมุมมองอันยิ่งใหญ่บนแผ่นดินนี้มีธรรมชาติที่ให้ความรู้สึกขุ่มขื่น สบายใจ แม้ว่าอาจจะดูเป็นสิ่งเล็กน้อยไปแล้วสำหรับคนในเมืองใหญ่หลายคน เพราะการให้ความสำคัญที่ลดลงจนถึงการละเลยมองข้ามไป ด้วยความเจริญทางวัตถุที่เติบโตเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างก้าวกระโดด จนทำให้ผู้คน

ในสังคมเมืองยุคปัจจุบันมองธรรมชาติและสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างขาดความพิถีพิถันและตั้งใจ ศึกษาทำความเข้าใจน้อยลง การแสดงออกในผลงานศิลปะภาพพิมพ์ของข้าพเจ้ามีความต้องการ ที่จะกระตุ้นความรู้สึกในการมองข้ามสิ่งเล็กน้อย ที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีความสำคัญ แต่ที่แท้จริงแล้ว ยังมีสาระมากมายในสิ่งเล็กน้อยเหล่านั้นอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่สามารถนำพาจิตวิญญาณ ความรู้สึกของธรรมชาติหวนกลับคืนมาได้ด้วยการสัมผัสกับสิ่งนั้นอีกครั้ง โดยผ่านวิถีทางของการ สร้างสรรค์ศิลปะของข้าพเจ้า

ที่มาของความบันดาลใจเป็นดังแหล่งข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของข้าพเจ้า ทั้งจากประสบการณ์การรับรู้ที่ผ่านมาในพื้นที่ของชุมชนเมืองที่ข้าพเจ้าได้อาศัยอยู่ มีสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นจากวัสดุหลายๆ อย่าง มีทั้งที่ประกอบขึ้นจากชิ้นส่วนที่มาจากธรรมชาติและสิ่งที่ผ่านกระบวนการแปรรูปหรือสิ่งที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นแล้ว ข้าพเจ้ามีความสนใจส่วนประกอบหนึ่งในชุมชนเมืองคือโลหะ เพราะในพื้นที่ของสังคมเมืองมีองค์ประกอบของสิ่งต่างๆ ที่เป็นโลหะค่อนข้างมาก อย่างเช่นสิ่งก่อสร้างต่างๆ เป็นต้น ที่ทำให้สามารถสังเกตเห็นการเกิดของสนิมมากกว่าพื้นที่ในชนบท เพราะการขยายเมืองมากขึ้นก็ยิ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้นไปด้วย แม้สนิมจะคอยตามกัดกร่อนโลหะทำให้เกิดลักษณะที่ดูเหมือนความเสื่อมโทรมในสิ่งแวดล้อม แต่ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ของข้าพเจ้ากลับต้องการที่จะบันทึกพื้นที่ของสนิมบนโลหะ ซึ่งการเกิดของสนิมนั้นเปรียบเสมือนสังคมเมืองที่กำลังเป็นอยู่ขณะนี้ เพราะเมื่อกระบวนการพิมพ์ผลงานที่ดูดซับสีของสนิมจากแผ่นเหล็กมากขึ้นเท่าใด สนิมนั้นก็จะเกิดได้ดีและง่ายต่อการกัดกร่อนแผ่นเหล็กนั้นเร็วมากยิ่งขึ้น เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกันกับภาวะของสังคมเมืองในปัจจุบัน เช่น สิ่งก่อสร้าง เครื่องมือต่างๆ ยานพาหนะ เป็นต้น ทำให้สามารถสังเกตเห็นการเกิดของสนิมมากกว่าพื้นที่ในชนบท สนิมจะคอยตามกัดกร่อนโลหะทำให้เกิดลักษณะที่ดูเหมือนความเสื่อมโทรมในสิ่งแวดล้อม

เมื่อกล่าวถึงสนิม หลายคนอาจมองเป็นเรื่องของความเสื่อมโทรม สึกกร่อน อันเป็นความหมายด้านลบแต่เพียงด้านเดียว ซึ่งสำหรับข้าพเจ้าแล้วกลับมองเห็นว่าสนิมนี้เป็นเรื่องของความงามที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เป็นร่องรอยของกาลเวลาเฉกเช่นเดียวกับวงปีที่เกิดขึ้นในต้นไม้ เพราะเมื่อแร่ธาตุบางชนิดถูกกระทำให้กลายเป็นโลหะ สนิมจึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าโลหะนั้นสุดท้ายก็ต้องกลับไปอยู่ในสภาพเดิมที่เคยเป็นมา สีสันและพื้นผิวที่ปรากฏจากสนิมนั้นทำให้มีความรู้สึกถึงเรื่องราวของสังขาร ความไม่แน่นอน ความไม่เที่ยงแท้จริงยั่งยืน การเกิดและสูญสลายไปของทุกสรรพสิ่ง ซึ่งสนิมนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่จริงในธรรมชาติและเราสามารถสัมผัสได้

ข้าพเจ้าศึกษาปรัชญาเกี่ยวกับสังสารวัฏในพุทธศาสนาผ่านข้อเขียนอันหลากหลาย เช่น

“พระพุทธเจ้าทรงกล่าวว่า สนิมเหล็กเกิดแต่เหล็ก ครั้นเกิดแต่เหล็กแล้วก็กัดเหล็กให้กร่อนเสียไป ความรู้สึกในทางความคิดร้ายๆ ความโกรธ ความเครียด ความอิจฉาตัวร้อน

ความโลภ บ้ายศ บ้าความรวย เหล่านี้เทียบได้กับสนิมเหล็กซึ่งพระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ ความคิดทางร้ายนี้เอง ที่เป็นตัวทำลายตนเอง โดยเฉพาะถ้าความคิดในทางร้ายๆ ยังหลงเหลืออยู่ มันก็จะเป็นสนิมกัดกร่อนตัวเองให้พินาศย่อยยับเร็วขึ้น”¹

แนวคิดข้างต้นเปิดมุมมองใหม่ของสนิมที่น่าสนใจ เพราะเมื่อเราสามารถควบคุมชีวิตตนเองให้อยู่ในลู่ทางที่ควรได้ กระทั่งสิ่งร้ายๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตก็เป็นดังสนิม คือสามารถมองเห็นด้านดีของเรื่องราวดังกล่าวได้ สนิมที่ผู้ร่อนก็เช่นเดียวกัน ถ้าเราสามารถนำมันกลับมาให้มีประโยชน์ เกิดความสวยงามในเชิงสร้างสรรค์ได้ก็ย่อมเป็นหนทางที่ดี

“ความงามมีหลายลักษณะ เช่น ความงามของรูปทรง ความงามของแบบ และความงามของชีวิต ท่านเคยสังเกตรูปร่างอันน่ารักของต้นไม้เมื่อมันผลิดอกออกใบเต็มต้นหรือไม่ หรือความอ่อนโยนของต้นไม้ไร้ใบยืนเด่นตัดกับฉากของท้องฟ้า สิ่งต่างๆ เหล่านี้คือความงามที่เราพึงมองเห็น แต่จริงๆ แล้วมันเป็นการแสดงออกของบางอย่างซึ่งลึกซึ้งลงไปยิ่งกว่านั้น ดังนั้นสิ่งที่เราเรียกว่าความงามคืออะไร

ท่านอาจมีใบหน้าสวยงาม ร่างกายที่สะอาด ท่านอาจจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ดี มีกิริยาอ่อนโยน ท่านอาจวาดภาพหรือพรรณนาถึงความงามของธรรมชาติได้ดี แต่หากปราศจากสัมผัสแห่งความดีภายในแล้ว การแสดงออกของความงามเหล่านั้นก็จะเป็นเรื่องผิวเผินที่นำไปสู่ชีวิตผิวเผินไร้ความหมาย”²

ที่กล่าวมาข้างต้นคือการค้นหาความหมายทางปรัชญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อเรื่องสนิม ที่ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้

ข้าพเจ้าเริ่มคิดคำนึงถึงธรรมชาติและสิ่งที่เกิดขึ้นใกล้ตัว จากสิ่งเล็กน้อยที่ผู้คนอาจมองข้าม เมื่อสังเกตอย่างจริงจังแล้วทำให้มีความรู้สึกนึกคิดบางอย่างขึ้น ข้าพเจ้าสนใจมองรายละเอียดของสนิมที่มีลักษณะเหมือนสิ่งมีชีวิตที่ค่อยๆ เกิดขึ้นและกัดกร่อนโลหะทีละนิด พิจารณาเห็นว่าสนิมนั้นมีได้เป็นสิ่งที่รุกราน แต่เป็นสิ่งที่สวยงามที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติจากปฏิกิริยาทางเคมีระหว่างความชื้นกับออกซิเจน ทำให้ค้นพบความหมายใหม่ กลายเป็นแรงกระตุ้นในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการสร้างสรรค์ โดยได้ค้นหาวิธีการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ในรูปแบบของเทคนิคที่หลากหลาย เป็นการเริ่มนำธรรมชาติที่ถูกมองข้ามกลับมาให้ความสำคัญด้วยการสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะผ่านกระบวนการภาพพิมพ์

ความสนใจสนิมทำให้ข้าพเจ้าได้ศึกษาผลงานของศิลปินก่อนหน้าและพบว่ามียุคศิลปินหลายท่านได้ทำการค้นคว้าไว้บ้างแล้ว ที่ประสบผลสำเร็จน่าสนใจ เช่น เดชา วราขุน ศิลปินท่านนี้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกัดกร่อนจากกรดบางชนิดบนแผ่นโลหะและกระบวนการเกิดสนิม โดยใช้

สารเคลือบเช่นแล็กเกอร์วาลงบนแผ่นทองแดง จากนั้นปล่อยให้สารเคมีในแล็กเกอร์ทำปฏิกิริยากับผิวแผ่นทองแดงจนเกิดรูปทรงขึ้น ความสำเร็จเกิดขึ้นจากสองปัจจัยคือ การสร้างสรรค์อย่างตั้งใจ โดยการวาดเส้นและกระบวนการที่พื้นผิววัสดุเปลี่ยนแปลงตามปฏิกิริยา ทั้งสองทำให้เกิดความงามขึ้น

ก่อนหน้านี้ผลงานชุดนี้ข้าพเจ้าเองก็ได้ทำการทดลองจำนวนมากเกี่ยวกับสนิม เช่น การพิมพ์ซิลค์สกรีนด้วยหมึกเชื่อน้ำมันเพื่อสร้างรูปทรงบนแผ่นเหล็กโดยตรงจากการทำให้เกิดสนิม จากการทดลองพบว่าบริเวณที่ถูกพิมพ์ด้วยหมึกดังกล่าวจะไม่เกิดสนิม ในขณะที่บริเวณผิวหน้าส่วนอื่นบนแผ่นเหล็ก ที่เกิดความขึ้นจากการปกคลุมด้วยแผ่นพลาสติกเกิดสนิม ทำให้สามารถสร้างรูปทรงเพื่อการแสดง ออกได้ ผลงานชุดดังกล่าวได้รับรางวัลในการแสดงศิลปกรรม เช่น การประกวดศิลปกรรมนำสิ่งที่ดีสู่ชีวิตครั้งที่ 15 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผลงานชุดนี้ได้รับคำวิจารณ์ในเชิงสร้างสรรค์จากศิลปินผู้ใหญ่สองท่านว่าการสร้างสรรค์สนิมบนผิวโลหะให้เกิดเป็นรูปทรงและงานศิลปะนั้นน่าสนใจจริง แต่จะน่าสนใจว่าหากสามารถนำสนิมดังกล่าวมาอยู่บนกระดาษ เพราะกระดาษเป็นวัสดุพื้นฐานของการสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ข้าพเจ้าจึงคิดว่าความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเกิดสนิมในฐานะปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ของตัวเองยังไม่เพียงพอ จึงทำการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เพิ่มเติม

2 การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์

เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเกิดสนิมสำหรับการนำไปปรับเป็นกระบวนการทางภาพพิมพ์ ข้าพเจ้าเริ่มรวบรวมข้อมูลทางกายภาพของการกัดกร่อนของโลหะโดยสนิม โดยทดลองสร้างสนิมบนแผ่นเหล็ก เพื่อให้เห็นกระบวนการที่สนิมก่อเกิด ลักษณะของสีสนิม โดยทำการทดลองบนโลหะแต่ละชั้นเกิดบุคลิกของสนิมที่มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป เพราะผลการควบคุมความชื้นและเวลาที่ได้ทำการทดลอง

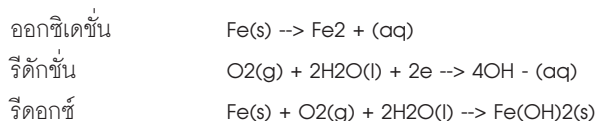
การกัดกร่อนโลหะคือการสูญเสียเนื้อโลหะจากการเกิดปฏิกิริยากับสิ่งแวดล้อม อาจเป็นปฏิกิริยาทางเคมีหรือปฏิกิริยาทางไฟฟ้าเคมี การกัดกร่อนเกิดได้กับวัสดุทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นโลหะหรืออโลหะ การกัดกร่อนหรือการเป็นสนิมของโลหะเป็นกระบวนการออกซิเดชัน-รีดักชัน (Oxidation-Reduction Reaction) หรือเรียกว่า ปฏิกิริยารีดอกซ์ (Redox Reaction) ผิวโลหะถูกออกซิไดส์โดยอากาศหรือตัวออกซิไดส์อื่นๆ ในอากาศ แล้วเกิดออกไซด์ อาจมีความชื้นเข้าช่วย เช่น เหล็กเป็นสนิม สนิมเหล็กมีสูตร $Fe_2O_3 \times H_2O$ ซึ่งมีปริมาณน้ำของไฮดรอกไซด์เปลี่ยนแปลงไปได้

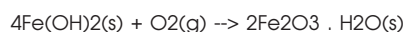

การที่เหล็กเป็นสนิมได้ต้องมีออกซิเจน เหล็กไม่เป็นสนิมถ้าอยู่ในน้ำที่ไม่มีออกซิเจน นอกจากนั้น การเป็นสนิมยังต้องการน้ำ เหล็กที่เก็บไว้ในน้ำมันที่ปราศจากน้ำจะไม่เป็นสนิมถึงแม้จะมีออกซิเจนอยู่ด้วย ปัจจัยอื่นที่เร่งการเป็นสนิมยังมีอีก เช่น pH ของสารละลาย ความเครียดสารเจือปนในเหล็ก สนิมเหล็กจะหลุดล่อนจากผิวหน้าของเหล็กได้ง่าย ทำให้เนื้อเหล็กโผล่ถูกอากาศแล้วก็เป็นสนิมต่อไปอีก จนในที่สุดเหล็กก็ผุไปทั้งชิ้น

“การเกิดจากปฏิกิริยารีดอกซ์ระหว่างโลหะกับออกซิเจนและความชื้นหรือน้ำ เช่น การเกิดสนิมเหล็กในสภาพที่อากาศชื้น

$\text{Fe}(\text{OH})_2$ สามารถรวมตัวกับ O_2 ที่มีปริมาณมากเกินไปจนกลายเป็นสนิมเหล็ก (Rust) ได้ ดังสมการต่อไปนี้³

สรุปได้ว่าสนิมเป็นโลหะส่วนที่มีการเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม เนื่องจากได้รับปฏิกิริยาเคมีที่มีอากาศ น้ำ อุณหภูมิ และความชื้นเป็นตัวการสำคัญ กระบวนการดังกล่าวทำให้โลหะมีคุณสมบัติแตกต่างไปจากเดิม เช่น สีที่เปลี่ยนไป มีความแข็งแรงลดลง และการผุกร่อน จากการทดลองข้าพเจ้าพบว่าเหล็กจะมีสนิมอยู่สองชนิดที่เกิดขึ้นบ่อยๆ คือ สนิมสีน้ำตาลอมแดงหรือสนิมสีแดง และสนิมสีดำ นอกจากนี้ ข้าพเจ้ายังทดลองพบว่าโลหะแต่ละชนิดจะเกิดสีสนิมที่แตกต่างกันออกไปหลากหลายอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีส่วนที่ไม่สามารถควบคุมได้คือความเข้มข้นของสารเคมีที่ใช้ซึ่งหาบางไม่เท่ากันอันก่อให้เกิดผลที่แตกต่างไปด้วย

3 กระบวนการสร้างสรรค์

ผลงานศิลปะชุด “บันทึก เวลาและการเปลี่ยนแปลง” นี้เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะภาพพิมพ์ของข้าพเจ้าที่มาจากการศึกษาทางปรัชญาและวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการซึ่งกันและกัน ผลลัพธ์ของการค้นคว้าทำให้ข้าพเจ้าเห็นศักยภาพที่จะบันทึกพื้นที่ของสนิมบนโลหะในกระบวนการภาพพิมพ์บันทึกร่องรอยสีของสนิมที่เกิดบนแผ่นเหล็กโดยอาศัยกระบวนการพิมพ์ด้วยวิธีการดูดซับสีของสนิมจากแม่พิมพ์แผ่นเหล็กให้เกิดภาพบนกระดาษ โดยเลือกกระดาษที่มีคุณสมบัติที่บางแต่เหนียว และทนทานต่อความชื้น กระดาษที่เลือกมีความโปร่งแสง ดูดซับสีสนิมได้ดีกว่ากระดาษที่มีความ

หนาและกระดาษชนิดอื่น ๆ ที่เคยทดลองพิมพ์ ขึ้นตอนนี้นับว่าใช้เวลาในการค้นคว้า เนื่องจากเป็นเทคนิคใหม่ที่ยังไม่เคยมีการพิมพ์มาก่อน

เริ่มต้นด้วยการสร้างแบบร่าง จากนั้นเลือกเทคนิคภาพพิมพ์ที่สอดคล้องตรงตามแนวความคิดที่ต้องการข้าพเจ้าผสมผสานเทคนิคภาพพิมพ์โมโนพริ้นท์ (Monoprint) ที่ได้จากสีของสนิมมาสร้างเป็นพื้นภาพ และเลือกใช้เทคนิคภาพพิมพ์คอลโลกราฟ (Collograph) นำมาเป็นแม่พิมพ์สร้างให้เกิดลักษณะของรูปทรงให้เกิดขึ้นบนผลงาน ใช้วิธีการดูดซับสีสนิมจากแม่พิมพ์แผ่นเหล็กให้เกิดภาพบนกระดาษที่มีคุณสมบัติที่บางและเหนียวทนต่อความชื้น เพื่อให้ได้รายละเอียดลักษณะการเกิดของสนิมโดยการควบคุมความชื้น อากาศระหว่างการพิมพ์ผลงาน การใช้ระยะเวลาที่ยาวนานไม่เท่ากัน ทำให้การดูดซับสีของสนิมที่เป็นสีที่เกิดโดยธรรมชาติจากตัวกลาง คือน้ำ และอากาศ ที่ถูกควบคุมให้เป็นไปตามต้องการด้วยแผ่นพลาสติกใสแบบนิ่มที่คลุมอยู่บนแม่พิมพ์นั้น เชื่อมโยงกันกับ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกกาลเวลาอย่างที่ข้าพเจ้าต้องการแสดงออกตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1 นำแผ่นเหล็กขนาดที่ต้องการ ในกรณีนี้คือขนาด 40x40 หรือ 40x60 ซม. ความหนาหรือบางไม่จำกัดเนื่องจากไม่มีการกดทับวัสดุแต่อย่างใด แปะแผ่นเหล็กด้วยสติกเกอร์เป็นรูปทรงหรือลวดลายที่ต้องการ ในส่วนผลงานของข้าพเจ้าต้องการให้เห็นสนิมบนแผ่นเหล็กในฐานะตัวพื้นหลังของรูปทรงจึงเลือกปิดสติกเกอร์ในจำนวนพื้นที่น้อยกว่าจำนวนพื้นที่ที่เว้นไว้ รูปทรงที่เลือกเป็นรูปทรงเรขาคณิตหลายขนาดและหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดความงามที่สัมพันธ์กับพื้นผิวที่จะเป็นร่องรอยของสนิม ข้อควรระวังคือไม่ควรใช้สติกเกอร์ที่หนาเกินไป ผิวเหล็กบริเวณที่ปิดสติกเกอร์ไว้จะไม่เกิดสนิมหรือเกิดน้อยกว่าบริเวณที่เปิดรับความชื้น (ภาพที่ 1 ถึง 5)
- 2 นำกระดาษสาปูทับลงไปบนแผ่นเหล็ก ลักษณะกระดาษยังบางยิ่งเกิดผลดีเนื่องจากสามารถแนบติดกับแผ่นเหล็กได้มากกว่ากระดาษหนา ใช้เวลาเทกซ์ผสมน้ำให้จางทาบกระดาษเพื่อให้กระดาษแนบติดกับแผ่นเหล็กมากขึ้น น้ำที่ผสมจะเป็นตัวสร้างความชื้นให้เกิดบนแผ่นเหล็กตามที่ต้องการด้วย นำกระดาษสาเพิ่มอีกสองชั้นเพื่อให้เกิดความหนาอันจะเป็นตัวดูดซับสนิมบนแผ่นเหล็ก ใช้น้ำผสมกาวทาระหว่างชั้นกระดาษเพื่อให้กระดาษติดกันดียิ่งขึ้น (ภาพที่ 6 ถึง 7)
- 3 ปิดแผ่นเหล็กและกระดาษด้วยแผ่นพลาสติกเพื่อรักษาความชื้น ตั้งไว้ระหว่าง 6-10 ชั่วโมงตามสภาพอากาศ (ด้วยเทคนิคนี้ส่วนใหญ่จะให้ผลที่ราว 8 ชั่วโมง) สังเกตสภาพของสนิมที่เกิดขึ้นผ่านแผ่นพลาสติก เมื่อได้คราบสนิมและสีตามต้องการจึงเปิดออกนำ กระดาษที่มีคราบสนิมอยู่บนนั้นออกมา (ภาพที่ 8 ถึง 13)
- 4 นำกระดาษมีคราบสนิมมาเป็นแม่พิมพ์ ทำการพิมพ์งานลงบนกระดาษที่มีความถาวรในฐานะงานศิลปะ คราบสนิมและรูปทรงที่เกิดขึ้นจะถูกบันทึกลงบนตัวงาน (ภาพที่ 14 ถึง 19)

สรุปและอภิปรายผล

ตัวอย่างผลงานชุด “บันทึก เวลาและการเปลี่ยนแปลง” อันเป็นผลงานที่ข้าพเจ้าสร้างสรรค์ขึ้นด้วยกระบวนการข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของกระบวนการดังกล่าวคือความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ความชื้น ปริมาณแสง ไปจนกระทั่งส่วนผสมที่ตั้งใจให้ไม่แน่นอน ทำให้ผลลัพธ์ของคราบน้ำมันที่เกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอ เกิดร่องรอยการยืดยาดบนกระดาษสา ซึ่งเมื่อนำมาผ่านกระบวนการพิมพ์แบบโมโนโทนจึงได้ผลงานที่ทุกชิ้นมีความแตกต่างกัน

รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่แม้จะเป็นรูปทรงพื้นฐาน สามารถปล่อยให้ผู้ดูตีความได้หลากหลายกรณีตามแต่ใจของแต่ละคน บางคนอาจจะเห็นเป็นแค่รูปทรงนามธรรม แต่ในขณะที่บางคนอาจจะเห็นเป็นเหมือนหน้าต่างที่เรียงรายกันของตึกใหญ่ในเมือง ในขณะที่ร่องรอยของสกินเล็กน้อยก็คือตัวแทนของการเกิดและดับของสิ่งต่างๆ ความเสื่อมของวัตถุก็เปรียบดังความเสื่อมของจิตใจมนุษย์ในสังคมที่มักจะเกิดขึ้นหนักหนาสาหัสกว่าในชนบท จะเนื่องด้วยระบบเศรษฐกิจหรือสังคมที่บีบรัดมนุษย์เอาไว้ก็ตาม

การบันทึกร่องรอยของกาลเวลาของสกินที่เกิดขึ้นบนแผ่นเหล็ก และการบันทึกรูปทรงของความคิดที่มีความหมาย เป็นเสมือนสื่อในการแสดงออกทางศิลปะของข้าพเจ้า เพื่อสะท้อนให้ผู้คนหันกลับมาระลึกถึงและจดจำการเกิดขึ้นและการสลายไปอย่างง่าย ๆ เหมือนวิถีชีวิตของเมล็ดพืชกับการเติบโต การผลิดอกออกผลและร่วงหล่น ซึ่งล้วนเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติทั้งสิ้น โดยผ่านการแสดงออกในแบบเฉพาะตนของข้าพเจ้า และผ่านวิถีทางของศิลปะภาพพิมพ์แนวใหม่ที่อาศัยการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์และปรัชญาเป็นพื้นฐาน

ในสกินนั้นมีความเป็นธรรมชาติและความสวยงามเคลือบแฝงอยู่ เช่น สีสนของสกิน ร่องรอยและพื้นผิวที่เกิดจากการกัดกร่อนของสกินบนแผ่นเหล็ก ความรู้สึกพิเศษที่เกิดขึ้นในขณะที่สร้างสรรค์ผลงาน การเฝ้าพินิจกระบวนการเกิดขึ้นของสกินและการเข้าใจในสาระสำคัญของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ข้าพเจ้าสามารถเข้าถึงสาระสำคัญของความเป็นสกินได้ชัดเจนกว่าเดิม สิ่งที่คุณค่าไม่มองว่าเป็นความเสื่อม จึงมีคุณค่าความงามอย่างยิ่งในสายตาของข้าพเจ้า และสามารถนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การค้นคว้าแนวทางปรัชญาสามารถเพิ่มเติมความบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามแนวทางที่ศิลปินแต่ละคนคิดขึ้น การดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีความหมายย่อมเป็นเรื่องที่มนุษย์ปรารถนา ถ้าเราจะสร้างสิ่งที่มีความหมาย สิ่งเหล่านั้นก็ควรถูกกลั่นกรองมาแล้วจากจิตใจที่งดงามภายใน การสร้างความดีเป็นสิ่งที่ง่ายถ้าเราเริ่มคิดและกระทำ โดยการทำความดีที่ปราศจากการหวังผลย่อมเป็นการสร้างความสุขให้ภายในใจของเราได้โดยแท้ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสำหรับข้าพเจ้า

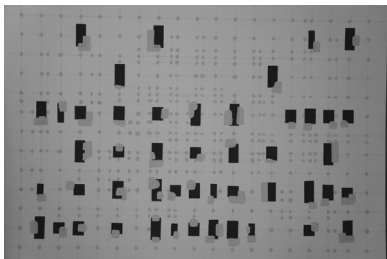

เป็นดั่งการสร้างควมด้อย่างหนึ่งให้แสดงออกมาแบบเป็นรูปธรรมที่ถ่ายทอดความงดงาม เพราะเป็นการสร้างสิ่งที่มีความหมายที่ตีกลับคืนแก่มวลมนุษย์ แม้สิ่งๆ นั้นจะเป็นสิ่งที่เล็กน้อยก็ตาม โดยการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์สามารถเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนกระบวนการสร้างสรรค์ได้เช่นกัน

เช็วอสน

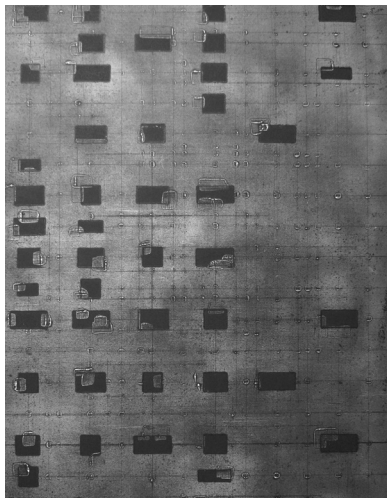
- 1 สาทิส อินทรกำแหง. กูแ่น. กรุงเทพฯ: คลินิกสุขภาพ 2544.
- 2 กฤษณมูรติ. แห่งความเข้าใจชีวิตและการศึกษาที่แท้. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโคมลคิมทอง 2541.
- 3 ชัยยุทธ ช่างสาร. เคมีประยุกต์. กรุงเทพฯ: เพ็ชรสกุล 2543.

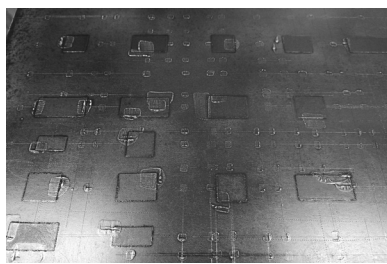
ภาพที่ 1-5

ขั้นตอนการปิดตึกเกอร์ลงบนแผ่นเหล็กรูปแบบ
ต่างๆ เพื่อเตรียมปิดกระดาษ

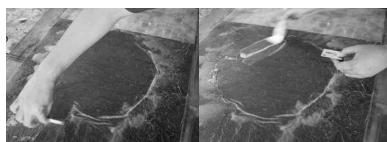
150 บันทึก เวลาและการเปลี่ยนแปลง : กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดย ปรามการ จันทรวิชิต

ภาพที่ 6-7

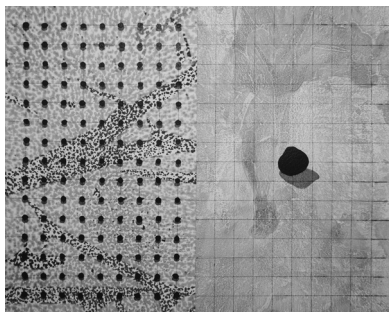
ลักษณะกระดาดบางที่ใช้ในการปิดลงบนแผ่นเหล็ก

ภาพที่ 8-13

ขั้นตอนการปิดกระดาดลงไปบนแผ่นเหล็กโดยอาศัยกาลเท็กซ์ผสมน้ำ กระดาดบางปิดซ้อนกันสามแผ่นทำให้กระดาดสามารถแนบกับพื้นผิวของแผ่นเหล็กได้ดี

ภาพที่ 14-19

ผลงานศิลปะชุด “บันทึก เวลาและการเปลี่ยนแปลง”

โมโนปริ้นท์และคอลโลกราฟ 2556

ขนาด 115x130 ซม.

โมโนปริ้นท์และคอลโลกราฟ 2556

ขนาด 90x120 ซม.

